

ตอนที่ ๑ ความหมาย

ในวารสาร *รัฐมิแล* ฉบับก่อน ข้าพเจ้าได้พูดถึงความมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผลผลิตที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาหวังให้ได้มาจากการดำเนินการศึกษาไปแล้ว เพื่อให้ต่อเนื่องกัน จึงเห็นสมควรพูดถึง *หลักสูตร* เป็นอันดับถัดไป เพราะการที่จะทำให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของการศึกษานั้น จำเป็นจะต้องมีแนวทางในการปฏิบัติ และแนวทางที่ครู อาจารย์ หรือสถานศึกษา ยึดถือในการปฏิบัติงานก็คือ *หลักสูตร* นั่นเอง ฉะนั้น *หลักสูตร* จึงมีความสำคัญต่อครู และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษามาก

เมื่อพิจารณา การจัดการศึกษา ของ ประเทศเราในอดีตและปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่า เรื่อง *การเข้าใจหลักสูตร* ของครู อาจารย์ และคนอื่น ๆ ในวงการศึกษา เป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้การศึกษาของเรายังไม่เจริญหรือดีเท่าที่ควร และถ้าประกอบกับการไม่ทราบความมุ่งหมาย ของการศึกษาค้วยแล้วจะเห็นว่ายิ่งไปกว่านั้นคือ นอกจากไม่ทราบว่าคนจะทำอะไรแล้ว ยังไม่ทราบว่าทำที่ไหนด้วย หมายความว่าครูอาจารย์สอนเด็กไปโดยให้มันงานทำ และทำไปตามใจตนเองที่คิดว่าดีที่สุดเท่านั้น หากเมื่อไรครูอาจารย์คิดไม่ตรงกัน การสอนก็จะไปคนละทิศละทางทันที เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะให้การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้าน การเตรียมกำลังคนที่ดีที่สุดได้อย่างไร

ในเรื่องนี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ระดับต่างๆ ของประเทศ อันได้แก่กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้พยายามอย่างยิ่งที่จะแก้ปัญหา นี้ เช่น ได้มีการกำหนดเรื่องราว เนื้อหาวิชาที่จะสอนขึ้นในระดับต่างๆ ส่งเสริมให้ผลิตตำราวิชาต่างๆ ขึ้น เป็นต้น แต่ผลของการศึกษาที่เยาวชนของเราได้รับรู้สึกว่ายังไม่เป็นที่พอใจ ของบุคคลฝ่ายต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วเลย ทว่าไม่จึงเป็นเช่นนั้น เป็นคำถามที่น่าจะพิจารณาอย่างรอบคอบ และ

หลักสูตร

วัน เดชพิชัย

วิเคราะห์ให้ละเอียด ผู้เขียนได้พยายามค้นคว้าผล
การวิจัยต่าง ๆ ก็ไม่พบหลักฐานที่พอจะนำมาสรุป
ให้เป็นการยุติได้ว่า ทำไมเราจึงยังไม่พอใจต่อผล
ผลิตของเรา ทั้งนี้จึงเห็นจะต้องฟังข้อสังเกต
ของคนอื่นเช่นเคย

ยกเลิก ไม่พูดถึงความมุ่งหมายของการศึกษา
ซึ่งไม่แน่นอนแล้ว จะเห็นว่าเหตุที่การศึกษาของ
เรายังไม่ดี เป็นเพราะผู้เกี่ยวข้องยังเข้าใจหลักสูตร
ไม่ตรงกันคือ ครู อาจารย์ และผู้ทำงานเกี่ยวข้อง
กับการศึกษามีหลายประเภท ได้แก่

ประเภทที่ ๑ ได้แก่ พวกไม่สนใจหลักสูตร
พวกนี้อาจจะเป็นเพราะ ไม่มีความรู้ ว่า หลักสูตร
คืออะไร ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาที่ไม่มีความ
รู้ ชี้แจง เคยชินต่อการสอนตามแบบเรียนเล่ม
โตเล่มหนึ่ง ทำงานเหมือนกับที่ตนเคยทำมาโดย
ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ฯลฯ ในปัจจุบันนี้ ครู
ประเภทนี้จะค่อยๆ มีจำนวนลดลง เพราะผู้สำเร็จ
จากสถาบันการศึกษา ในปัจจุบัน ค่อยๆ เพิ่มขึ้น
และทางการได้ให้การสนับสนุนครู ที่ไม่มีวุฒิเพิ่ม
ขึ้นในระยะหลัง แต่ก็ยังมีอยู่จำนวนหนึ่ง ครูประ
เภทนี้ ทำงานไปโดยไม่ค่อยคิดถึงผลงานของการ
ศึกษาว่าจะเป็นอย่างไร เด็กจะออกไปเป็นอะไร
ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของตน

ประเภทที่ ๒ ได้แก่ พวกที่เข้าใจว่าหลักสูตร
คือ เรื่องเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่กำหนดไว้ ให้นัก-
เรียน เรียน ครูอาจารย์ประเภทนี้รู้สึกว่า จะมี

มากที่สุด แม้กระทรวงต่างๆ ที่จัดการศึกษาก็รวม
อยู่ในประเภทนี้ด้วย ตัวอย่างเช่นกระทรวงศึกษา
ธิการได้พิมพ์หัวข้อต่างๆ ที่จะสอนสำหรับระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในหลักสูตรของ
กระทรวงศึกษาธิการนี้ ได้กำหนดชั่วโมงที่จะสอน
ไว้ให้ด้วย ครูๆ ไปรู้สึกว่าการจัดการศึกษาของ
ไทยยึดถือหลักสูตรแค่ประเภทที่ ๒ นี้เอง เพราะ
ฉะนั้นก็ไม่น่าแปลกใจอะไรที่ใครๆ ก็หวังผลการ
ศึกษาเพียงให้นักเรียนสอบไล่ได้เท่านั้นเอง

ประเภทที่ ๓ ได้แก่ พวกที่เข้าใจว่าหลักสูตร
คือ ประสบการณ์ทั้งหลายที่ โรงเรียนเตรียมจัด
ชั้นสำหรับนักเรียนทั้งในห้องเรียน และนอก
ห้องเรียน หรือสรุปง่าย ๆ ก็คือ เป็นพวกที่มอง
หลักสูตรว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่โรงเรียนจัดทำเพื่อ
นักเรียน ครูอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องประเภทนี้ จะ
ถือว่า เนื้อหาวิชาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหลักสูตร
เท่านั้น ตัวหลักสูตรจริงๆ รวมเอาอาคารสถานที่
ที่ ถนนหนทาง สวน สนาม กิจกรรมนักเรียน
การแนะแนว โอกาสที่นักเรียนได้แสดงออกซึ่ง
ความสามารถ การไปทัศนศึกษา การจัดหอพัก
อาหารกลางวัน การจัดรถรับส่งนักเรียน การ
บริการสุขภาพ ฯลฯ เข้าไว้ด้วย ครูอาจารย์ประ
เภทนี้มักจะเป็นผู้มีความรู้ และมองเห็นว่า ความ
สัมพันธ์ของชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ จึงพยายาม
ที่จะให้ประสบการณ์แก่นักเรียนในทุกๆ ด้านที่จำ
เป็น ถ้าจะถามว่า ครูอาจารย์ประเภทนี้มีอยู่มาก
หรือน้อย เมื่อเทียบกับประเภทที่ ๒ ผู้เขียนตอบ

ได้โดยว่ามีน้อยกว่ามากนัก และบางคนอาจจะถูก
ครูประเภทที่ ๒ กลืนหรือคดไว้ก็มี

เมื่อพิจารณาหลักสูตรอันเป็นแนวทางในการ
ปฏิบัติงานของโรงเรียนหรือสถานศึกษาแล้ว พบ
สิ่งที่น่าคิดหลายประการ เช่น หากโรงเรียนใด
โรงเรียนหนึ่งมีครูทั้ง ๓ ประเภทตั้งข้างบนทำงาน
อยู่ด้วยกันจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าจะวิเคราะห์ก็ได้
หลายอย่าง คือ ถ้าครูใหญ่เป็นครูประเภทที่ ๑
ครูน้อยเป็นประเภทที่ ๒ และ ๓ การทำงานของ
โรงเรียนคงจะมีปัญหาภายในมาก หรือถ้าครูใหญ่
เป็นครูประเภทที่ ๒ แต่ครูน้อยเป็นประเภทที่ ๓
เสียส่วนใหญ่ ผลงานก็จะออกมาอีกแบบหนึ่ง
หรือถ้าครูใหญ่เป็นครูประเภทที่ ๓ และครูอื่นๆ
ก็เป็นประเภทที่ช่วย ผลงานน่าจะดีกว่าโรงเรียนที่
มีลักษณะอื่นๆ ที่กล่าวไปแล้ว แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
กลวิธีของการบริหารของครูใหญ่ด้วย

สรุปว่า ในปัจจุบันนี้ ครูอาจารย์ ควรจะเป็น
ประเภทที่ ๓ ทั้งประเทศและกระทรวงทบวงกรม
ต่างๆ ที่รับผิดชอบการศึกษาของชาติก็ควรจัดอยู่
ในประเภทที่ ๓ ให้หมด เราจึงจะเตรียมกำลังคน
ของชาติออกมาดี ตรงตามความมุ่งหมายของการ
ศึกษา (ซึ่งควรจะกำหนดให้แน่นอน และให้ครู
อาจารย์ทั้งหลายทราบอย่างทั่วถึงกัน) มิใช่สนับสนุน

ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ทำงาน แต่ให้เด็กสอบ
ไล่ได้ตามหลักสูตรประเภทที่ ๒ ดังที่ปฏิบัติกัน
อยู่เท่านั้น ถ้าจะถามต่อไปว่าทำอะไรจึงจะให้
ครูเป็นประเภทที่ ๓ เห็นจะต้องตอบว่า เราต้อง
เตรียม ครูประเภทนั้นออกมา ซึ่งเมื่อสืบสาวต่อ
ไปก็จะได้ว่า สถาบันผลิตครูทั้งหลายต้องเข้าใจ
หลักสูตรเป็นอันดับแรก แล้วทำการผลิตครูออก
มา โดยให้เป็นพวกที่เข้าใจหลักสูตรในแบบเดียว
กัน ก็คงจะได้ครูที่เข้าใจหลักสูตรทำนองเดียวกัน
ปัญหาที่เหลืออยู่ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้สภากา
รศึกษาแห่งชาติ กระทรวงต่างๆ ที่รับผิดชอบการ
ศึกษาเข้าใจอย่างนี้ด้วย

ถ้าทุกฝ่ายสนับสนุน และส่งเสริม ให้คนของ
ตนเข้าใจหลักสูตรแจ่มแจ้งดังกล่าวแล้ว และ
ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น สำนักงาน
ประมาณ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ
กระทรวงการคลัง ฯลฯ เข้าใจเช่นเดียวกัน
ก็คงจะง่ายในการที่จะปฏิบัติงาน ให้ไปสู่
ความมุ่งหมาย เพราะการจัดการศึกษาย่อม
ต้องการ การลงทุน การวางแผน และการ
ร่วมมือของหลายๆ ฝ่าย